

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
JEANA RICHARDA DE LA TOURA
przedstawiona w dniu 21 marca 2024 r.¹

Sprawy połączone od C-498/22 do C-500/22

**Novo Banco SA – Sucursal en España,
Banco de Portugal,
Fundo de Resolução
przeciwko
C.F.O. (C-498/22)
J.M.F.T.,
M.H.D.S. (C-499/22)**

i

Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL (C-500/22)

[wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożone przez Tribunal Supremo (sąd najwyższy, Hiszpania)]

Odesłanie prejudycjalne – Reorganizacja i likwidacja instytucji kredytowych – Dyrektywa 2001/24/WE – Artykuły 3 i 6 – Przeniesienie praw, aktywów lub zobowiązań na instytucję pomostową – Przeniesienie zwrotne na instytucję kredytową objętą środkami służącymi reorganizacji – Lex concursus – Skutek środka służącego reorganizacji w innych państwach członkowskich – Wzajemne uznawanie – Skutek naruszenia obowiązku publikacji środka służącego reorganizacji – Karta praw podstawowych Unii Europejskiej – Artykuły 17, 21, 38 i 47 – Prawo własności – Skuteczna ochrona sądowa – Ochrona konsumentów – Zasady pewności prawa, ochrony uzasadnionych oczekiwań oraz równości i zakazu dyskryminacji ze względu na przynależność państwową – Dyrektywa 93/13/EWG – Nieuczciwe warunki umowne

I. Wprowadzenie

1. Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni art. 3 ust. 2 i art. 6 dyrektywy 2001/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 kwietnia 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych², a także art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady

¹ Język oryginału: francuski.

² Dz.U. 2001, L 125, s. 15.

93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich³, w związku z art. 17, 21, 38 i 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej⁴ oraz zasadami pewności prawa i ochrony uzasadnionych oczekiwań.

2. Wnioski te zostały złożone w ramach sporów między Novo Banco SA – Sucursal en España (zwanym dalej „Novo Banco España”), popieranym przez Banco de Portugal (bank centralny Portugalii) i Fundo de Resolução (fundusz restrukturyzacji, Portugalia) a kilkoma klientami Novo Banco España, który jest następcą prawnym Banco Espírito Santo SA – Sucursal en España (zwanego dalej „BES España”), oddziału portugalskiej instytucji kredytowej Banco Espírito Santo SA (zwanej dalej „BES”), której następcą prawnym, w wyniku zastosowania przez bank centralny Portugalii środków służących reorganizacji, stał się Novo Banco SA. Wspomniane wnioski dotyczą wpływu tych środków służących reorganizacji na poszczególne umowy dotyczące produktów i usług finansowych.

3. Zaproponuję, po pierwsze, aby Trybunał orzekł, że brak publikacji przewidzianej w art. 6 dyrektywy 2001/24, mającej na celu umożliwienie osobom trzecim zaskarżenia środka służącego reorganizacji w państwie członkowskim pochodzenia, nie ma wpływu na skutki wzajemnego uznania tego środka w przyjmujących państwach członkowskich. Po drugie, proponuję, aby Trybunał orzekł, że jednostki nie mogą powoływać się na uzasadnione oczekiwania wobec banku pomostowego utworzonego w ramach środka służącego reorganizacji. Po trzecie, proponuję, aby Trybunał orzekł, że wierzytelności odszkodowawcze związane z umową mogą być pozostawione w pasywach banku objętego środkiem służącym reorganizacji, polegającym na utworzeniu banku pomostowego, do którego zostają przeniesione jedynie niektóre aktywa i niektóre pasywa.

II. Ramy prawne

A. Prawo Unii

1. Dyrektywa 93/13

4. Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

2. Dyrektywa 2001/24

5. Motywy 4, 6, 7, 11, 12 i 16 dyrektywy 2001/24 mają następujące brzmienie:

„(4) Niekorzystna byłaby zwłaszcza rezygnacja z [...] jedności instytucji i jej oddziałów w przypadku potrzeby podjęcia środków reorganizacyjnych lub wszczęcia postępowania likwidacyjnego.

³ Dz.U. 1993, L 95, s. 29.

⁴ Zwanej dalej „Kartą”.

[...]

- (6) Administracyjne lub sądowe władze państwa członkowskiego pochodzenia mają wyłączne prawo decydowania i wdrażania środków reorganizacyjnych przewidzianych w prawie i zgodnych z praktyką stosowaną w danym państwie członkowskim. W związku z trudnościami w harmonizacji prawa i praktyk państw członkowskich, należy umożliwić wzajemne uznawanie przez państwa członkowskie środków podejmowanych przez każde z państw członkowskich w celu przywrócenia rentowności instytucji kredytowych, które otrzymały zezwolenie wydane przez to państwo członkowskie.
- (7) Należy zagwarantować, by środki służące reorganizacji podejmowane przez władze administracyjne lub sądowe macierzystego państwa członkowskiego oraz środki podejmowane przez osoby lub organy upoważnione przez te władze do zarządzania tymi środkami reorganizacyjnymi [...] obowiązywały we wszystkich państwach członkowskich.

[...]

- (11) Należy powiadomić osoby trzecie o wdrożeniu środków reorganizacyjnych w państwach członkowskich, w których znajdują się oddziały, jeżeli środki te mogą utrudnić swobodę korzystania z niektórych ich praw.
- (12) Zasada równego traktowania wierzycieli w odniesieniu do możliwości podejmowania działań wymaga od władz administracyjnych lub sądowych macierzystego państwa członkowskiego przyjęcia środków niezbędnych do tego, żeby wierzyciele z przyjmującego państwa członkowskiego mogli korzystać z prawa do podejmowania działań w ustanowionym terminie.

[...]

- (16) W celu zagwarantowania równego traktowania wierzycieli likwidacja instytucji kredytowej musi odbywać się zgodnie z zasadami jedności i powszechności, co wymaga, aby administracyjne lub sądowe władze państwa członkowskiego pochodzenia posiadały wyłączną jurysdykcję, a ich decyzja była uznawana i powodowała we wszystkich państwach członkowskich, bez dodatkowych formalności, skutki przypisane jej przez prawo państwa członkowskiego pochodzenia, chyba że niniejsza dyrektywa stanowi inaczej”.

6. Artykuł 1 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Niniejszą dyrektywę stosuje się do instytucji kredytowych i ich oddziałów w państwach członkowskich innych niż te, w których znajdują się ich zarejestrowane siedziby, zgodnie z definicją zawartą w art. 1 pkt 1 i 3 dyrektywy 2000/12/WE^[5], z zastrzeżeniem warunków i wyjątków określonych w art. 2 ust. 3 niniejszej [wspomnianej] dyrektywy”.

7. Zgodnie z art. 2 tiret siódme dyrektywy 2001/24 „środki służące reorganizacji” „oznaczają środki, które mają zachować lub przywrócić sytuację finansową instytucji kredytowej i które mogą mieć wpływ na wcześniejsze prawa osób trzecich, włączając środki obejmujące możliwość zawieszenia płatności, zawieszenia stosowania środków egzekucyjnych lub redukcji roszczeń”.

⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 marca 2000 r. odnosząca się do podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe (Dz.U. 2000, L 126, s. 1).

8. Tytuł II tej dyrektywy, zatytułowany „Środki służące reorganizacji”, obejmuje art. 3–8.

9. Artykuł 3 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Przyjęcie środków służących reorganizacji – obowiązujące prawo”, stanowi:

„1. Jedynie władze administracyjne lub sądowe państwa członkowskiego pochodzenia są upoważnione do podejmowania decyzji w sprawie wdrożenia jednego lub więcej środków służących reorganizacji w instytucji kredytowej łącznie z oddziałami w innych państwach członkowskich.

2. Środki służące reorganizacji stosowane będą zgodnie z przepisami ustawowymi, wykonawczymi i proceduralnymi stosowanymi w państwie członkowskim pochodzenia, chyba, że niniejsza dyrektywa stanowi inaczej.

Środki te będą w pełni obowiązywać zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego w całej [Unii Europejskiej] bez żadnych dodatkowych formalności, w tym wobec osób trzecich w innych państwach członkowskich, nawet jeżeli stosowane do nich zasady przyjmującego państwa członkowskiego nie przewidują podejmowania takich środków lub uzależniają ich wdrożenie od warunków, które nie są spełnione.

Środki służące reorganizacji obowiązują w całej [Unii] od chwili wejścia w życie w państwie członkowskim, w którym zostały podjęte”.

10. Artykuł 6 dyrektywy 2001/24, zatytułowany „Publikacja”, ma następujące brzmienie:

„1. Jeżeli wdrożenie środków służących reorganizacji, w sprawie których podjęto decyzję zgodnie z art. 3 ust. 1 i 2, może naruszyć prawa osób trzecich w przyjmującym państwie członkowskim i jeżeli przeciwko decyzji o zastosowaniu tych środków w państwie członkowskim pochodzenia może zostać wniesione odwołanie, władze administracyjne lub sądowe państwa członkowskiego pochodzenia, zarządca lub inna właściwie umocowana osoba w państwie członkowskim pochodzenia opublikują wypis z decyzji w *Dzienniku Urzędowym [Unii Europejskiej]*⁶ oraz w dwóch dziennikach ogólnokrajowych w każdym z przyjmujących państw członkowskich, w celu umożliwienia skorzystania we właściwym czasie z prawa do odwołania.

2. Wypis z decyzji przewidzianej w ust. 1 zostanie przekazany, przy najbliższej okazji [zostanie niezwłocznie przekazany], najwłaściwszą drogą do Urzędu ds. Publikacji Urzędowych [Unii Europejskiej] oraz do dwóch ogólnokrajowych dzienników w każdym z przyjmujących państw członkowskich.

[...]

4. Wypis z decyzji przeznaczony do publikacji będzie określać, w języku lub językach urzędowych zainteresowanych państw członkowskich, [w szczególności] cel i podstawę prawną podjętej decyzji, okres, w którym przysługuje prawo do odwołania, konkretną i zrozumiałą datę wygaśnięcia tego okresu oraz dokładny adres właściwych władz lub sądu rozpatrującego odwołanie.

⁶ Zwanym dalej „Dziennikiem Urzędowym”.

5. Środki służące reorganizacji stosuje się niezależnie od środków zalecanych w ust. 1–3 i w pełni obowiązują w stosunku do wierzycieli, chyba że [inaczej postanowią] władze administracyjne lub sądowe państwa członkowskiego pochodzenia lub [inaczej stanowi] prawo tego państwa, któremu podlegają takie środki [...]”.

11. Artykuł 7 tej dyrektywy, zatytułowany „Obowiązek informowania znanych wierzycieli i prawo do wnoszenia roszczeń”, stanowi w ust. 1:

„Jeżeli ustawodawstwo państwa członkowskiego pochodzenia wymaga wniesienia roszczenia w celu jego uznania lub przewiduje obowiązek powiadamiania o środkach wierzycieli mających miejsce zamieszkania, siedzibę [miejsce zwykłego pobytu] lub centralę [siedzibę] w tym państwie, władze administracyjne lub sądowe państwa członkowskiego pochodzenia lub zarządzający poinformują również znanych wierzycieli mających miejsce zamieszkania, siedzibę [miejsce zwykłego pobytu] lub centralę [siedzibę] w innych państwach członkowskich, zgodnie z procedurami ustanowionymi w art. 14 i art. 17 ust. 1”.

12. Zgodnie z art. 23 ust. 1 tej dyrektywy zastosowanie środków służących reorganizacji nie narusza prawa wierzycieli do potrącenia przysługującej im wierzytelności z wierzytelności przysługującej instytucji kredytowej, jeżeli takie potrącenie jest dopuszczane przez obowiązujące prawo regulujące kwestie wierzytelności przysługujących instytucjom kredytowym.

13. Artykuł 32 tej dyrektywy, zatytułowany „Sprawy sądowe w toku”, stanowi:

„Skutki środków służących reorganizacji lub postępowań likwidacyjnych na [dla] tocząc[ej] się spraw[ę] sądow[ę] dotycząc[ę] aktywów lub praw, których pozbawiono instytucję kredytową, podlegają wyłącznie prawu państwa członkowskiego, w którym toczy się dana sprawa”.

3. Dyrektywa 2014/59/UE

14. Artykuł 83 dyrektywy 2014/59/UE⁷, zatytułowany „Wymogi proceduralne w odniesieniu do organów ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji”, stanowi w ust. 4 i 5:

„4. Organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji publikuje kopię zarządzenia lub instrumentu, za pomocą którego podejmowane jest działanie w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, albo obwieszczenie zawierające streszczenie skutków działania w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, a w szczególności skutków dla klientów indywidualnych, oraz, w stosownych przypadkach, warunki i długość okresu zawieszenia lub ograniczenia, o których mowa w art. 69, 70 i 71, lub zapewnia taką publikację, przy użyciu następujących środków:

- a) na swojej oficjalnej stronie internetowej;
- b) na stronie internetowej właściwego organu, jeżeli nie jest to ten sam organ, i stronie internetowej [Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EUNB)];

⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012 (Dz.U. 2014, L 173, s. 190).

- c) na stronie internetowej instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją;
- d) jeżeli akcje, inne instrumenty właścicielskie lub instrumenty dłużne instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym, przy użyciu środków stosowanych na potrzeby ujawniania informacji regulowanych dotyczących instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją zgodnie z art. 21 ust. 1 dyrektywy [...] 2004/109/WE^[8].

5. Jeżeli akcje, instrumenty właścicielskie lub instrumenty dłużne nie są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym, organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji zapewnia, by dokumenty potwierdzające zastosowanie instrumentów, o których mowa w ust. 4, zostały przesłane akcjonariuszom i wierzycielom instytucji objętej restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją znanym dzięki rejestrom lub bazom danym instytucji objętej restrukturyzacj[ą] i uporządkowaną likwidacją, do których organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji ma dostęp”.

15. Artykuł 117 tej dyrektywy, zatytułowany „Zmiany w dyrektywie [2001/24]”, w pkt 1 przewiduje dodanie do art. 1 tej ostatniej dyrektywy ust. 5, zgodnie z którym „[artykuły] 4 i 7 niniejszej dyrektywy nie mają zastosowania w przypadku, gdy ma zastosowanie art. 83 dyrektywy [2014/59]”.

16. Zgodnie z art. 130 ust. 1 dyrektywy 2014/59 termin jej transpozycji upływał w dniu 31 grudnia 2014 r.

17. Zgodnie z art. 131 tej dyrektywy weszła ona w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w Dzienniku Urzędowym, to jest w dniu 2 lipca 2014 r.

B. Prawo hiszpańskie

18. Artykuł 19 ust. 1 Ley 6/2005 sobre saneamiento y liquidación de las entidades de crédito (ustawy 6/2005 z dnia 22 kwietnia 2005 r. o reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych)⁹, który to przepis transponuje dyrektywę 2001/24 do hiszpańskiego porządku prawnego, stanowi:

„W przypadku, gdy wobec instytucji kredytowej posiadającej zezwolenie w państwie członkowskim [...] i mającej co najmniej jeden oddział lub świadczącej usługi w Hiszpanii podjęto środek służący reorganizacji lub wszczęto postępowanie likwidacyjne, dany środek lub dane postępowanie wywołuje w pełni, bez dodatkowych formalności, skutki w Hiszpanii z chwilą, od której je wywołuje w państwie członkowskim, w którym podjęto środek lub wszczęto postępowanie”.

⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie harmonizacji wymogów dotyczących przejrzystości informacji o emitentach, których papiery wartościowe dopuszczane są do obrotu na rynku regulowanym oraz zmieniająca dyrektywę 2001/34/WE (Dz.U. 2004, L 390, s. 38).

⁹ BOE nr 97 z dnia 23 kwietnia 2005 r., s. 13912.

C. Prawo portugalskie

19. Artykuły 145-C i następne Regime Geral das Instituições de Crédito e Sociedades Financeiras (ogólnych ram prawnych regulujących instytucje kredytowe i finansowe), wprowadzone przez Decreto-Lei n° 31-A/2012 (dekret z mocą ustawy nr 31-A/2012)¹⁰ z dnia 10 lutego 2012 r., zawierają regulację dotyczącą środków służących reorganizacji oraz środków służących restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji instytucji finansowych.

III. Okoliczności sporów w postępowaniu głównym i pytania prejudycjalne

A. Sprawa C-498/22

20. W dniu 11 grudnia 2006 r. C.F.O., jako konsument, zawarł z BES España umowę kredytu hipotecznego zawierającą klauzulę minimalnego oprocentowania, tak zwaną „klauzulę dolnego progu” w wysokości 2 %.

21. Wyrokiem z dnia 9 maja 2013 r. Tribunal Supremo (sąd najwyższy, Hiszpania) uznał, że takie „klauzule dolnego progu”, z powodu braku przejrzystości, stanowią nieuczciwe warunki umowne. Na wniosek C.F.O., w którym zwrócił się on do BES España, aby ten zaprzestał stosowania „klauzuli dolnego progu” zawartej w jego umowie, BES España, od czerwca 2013 r., zaprzestał stosowania wspomnianej klauzuli.

22. W związku z poważnymi problemami finansowymi BES zarząd banku centralnego Portugalii, na podstawie ogólnych ram prawnych regulujących instytucje kredytowe i finansowe, decyzją z dnia 3 sierpnia 2014 r., zmienioną przez decyzję z dnia 11 sierpnia 2014 r. (zwaną dalej „decyzją z sierpnia 2014 r.”) przyjął środki służące „restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji” tej instytucji kredytowej.

23. Decyzją tą bank centralny Portugalii utworzył bank pomostowy, Novo Banco, do którego przeniesiono aktywa, pasywa i inne składniki niemajątkowe BES opisane w załączniku 2 do wspomnianej decyzji.

24. Wśród pasywów wyłączonych z przeniesienia na Novo Banco znajdowały się między innymi „wszelka odpowiedzialność lub zobowiązania warunkowe, w szczególności te wynikające z oszustwa lub naruszenia przepisów lub decyzji regulacyjnych, karnych lub administracyjnych”.

25. W następstwie tego przeniesienia Novo Banco España stał się wierzycielem hipotecznym umowy kredytu zawartej w dniu 11 grudnia 2006 r. i zaczął pobierać od C.F.O. miesięczne raty kredytu.

26. W dniu 3 października 2014 r. Banco de España (bank centralny Hiszpanii) opublikował w *Boletín Oficial del Estado* komunikat, w którym wskazano, że na mocy decyzji z sierpnia 2014 r. bank centralny Portugalii zastosował wobec BES środek służący restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, polegający na przeniesieniu części jego działalności na bank pomostowy, Novo Banco, który będzie kontynuował bez zakłóceń zwykłą działalność BES, przy czym środek ten uznano za środek służący reorganizacji w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2001/24.

¹⁰ *Diário da República*, dodatek1, seria 1, nr 30 z dnia 10 lutego 2012 r.

27. W dniu 29 grudnia 2015 r. bank centralny Portugalii przyjął dwie decyzje zmieniające i wyjaśniające treść załącznika 2 do decyzji z sierpnia 2014 r. (zwane dalej „decyzjami z dnia 29 grudnia 2015 r.”), w których uściślono między innymi, że począwszy od tego dnia wierzytelności i odszkodowania związane z podnoszonym stwierdzeniem nieważności niektórych klauzul w umowach kredytu, zawartych z BES jako kredytodawcą” nie są objęte przeniesieniem na Novo Banco.

28. W styczniu 2017 r. C.F.O. zwrócił się do Novo Banco España o zwrot kwot pobranych przez BES España na podstawie zawartej w jego umowie kredytu hipotecznego „klauzuli dolnego progu”.

29. Pismem z dnia 21 marca 2017 r. Novo Banco odrzucił to żądanie na tej podstawie, że bank działał w sposób całkowicie przejrzysty, jeśli chodzi o informacje odnoszące się do tej „klauzuli dolnego progu”, którą podpisano w dniu 24 listopada 2006 r., czyli przed zawarciem umowy kredytu hipotecznego w formie aktu notarialnego.

30. W dniu 4 maja 2017 r. C.F.O. pozwał Novo Banco España domagając się stwierdzenia nieważności, ze względu na jej nieuczciwy charakter, „klauzuli dolnego progu” zamieszczonej w umowie kredytu hipotecznego zawartej z BES España, oraz nakazania Novo Banco España, by zwrócił mu kwoty nienależnie wpłacone na podstawie tej klauzuli.

31. Novo Banco España wniósł o oddalenie powództwa, podnosząc zarzut braku legitymacji procesowej biernej, na tej podstawie, że wierzytelność, która mogłaby powstać na rzecz C.F.O. z tytułu zwrotu kwot pobranych przez BES España na podstawie „klauzuli dolnego progu”, nie została przeniesiona na Novo Banco na mocy środków służących reorganizacji podjętych przez Bank centralny Portugalii wobec BES.

32. Zarówno sąd pierwszej instancji, jak i orzekający w postępowaniu apelacyjnym Audiencia Provincial (sąd okręgowy, Hiszpania) oddaliły zarzut podniesiony przez Novo Banco España i uwzględniły powództwo C.F.O.

33. Novo Banco España wniósł skargę kasacyjną do Tribunal supremo (sądu najwyższego), który uwzględnił wnioski banku centralnego Portugalii i Funduszu restrukturyzacji o dopuszczenie do udziału w sprawie w charakterze interwenientów popierających żądania skargi kasacyjnej.

34. W pierwszej kolejności sąd odsyłający przypomina, że mimo iż decyzje banku centralnego Portugalii z sierpnia 2014 r. i z dnia 29 grudnia 2015 r. uznano za środki służące reorganizacji w rozumieniu dyrektywy 2001/24¹¹ oraz że mogą one wywrzeć wpływ na osoby trzecie, to wbrew temu, czego wymagałby art. 6 ust. 1–4 tej dyrektywy, decyzje te nie zostały opublikowane. Sąd ten wskazuje w tym względzie, że informacje o kryzysowej sytuacji BES oraz o utworzeniu Novo Banco zamieszczone przez bank centralny Portugalii na jego stronie internetowej w językach angielskim i portugalskim, a także w hiszpańskich mediach, były bardzo ogólnikowe i nie pozwalały zainteresowanym klientom ustalić, jakie pasywa zostały wyłączone z przeniesienia majątku, ani uświadomić im ograniczenia ich praw wynikającego z tego wyłączenia. Ponadto sąd ten wskazuje, że wspomniany w pkt 26 niniejszej opinii komunikat opublikowany przez bank centralny Hiszpanii również nie spełnia kryteriów wymaganych przez ten przepis.

¹¹ Sąd ten powołuje się na wyrok z dnia 29 kwietnia 2021 r., Banco de Portugal i in. (C-504/19, zwany dalej „wyrokiem Banco de Portugal i in.”, EU:C:2021:335).

35. Ten brak publikacji o treści spełniającej wymogi tego przepisu uniemożliwił prawie wszystkim klientom BES España, mającym miejsce zamieszkania w Hiszpanii, wniesienie odwołań od decyzji banku centralnego Portugalii i zmusił ich do wytoczenia powództwa przeciwko Novo Banco España, w związku z którym bank ten podniósł jednakże zarzut braku legitymacji procesowej biernej, twierdząc, że środki służące reorganizacji nie obejmowały przeniesienia zobowiązania do zwrotu kwot wpłaconych przez tych klientów w wyniku stosowania nieuczciwego warunku umowy.

36. Sąd odsyłający wątpi, czy art. 6 ust. 5 dyrektywy 2001/24, zgodnie z którym środki służące reorganizacji mają zastosowanie i są skuteczne niezależnie od środków dotyczących publikacji przewidzianych w ust. 1–3 tego przepisu, może obejmować długotrwały brak publikacji w przyjmującym państwie członkowskim informacji o wynikających z tych środków dla klientów danej instytucji ograniczeniach lub pozbawieniu praw, a także o przysługujących im środkach zaskarżenia i zasadach korzystania z nich.

37. Sąd ten zastanawia się zatem, czy sformułowany w art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24 obowiązek uznania w przyjmującym państwie członkowskim skutków środków służących reorganizacji przyjętych w państwie członkowskim pochodzenia może być zgodny z zapisaną w art. 47 Karty z zasadą skutecznej ochrony prawnej, z zakazem wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową ustanowionym w jej art. 21 ust. 2, a także z zasadą pewności prawa, w sytuacji gdy środki takie nie były przedmiotem publikacji w formie wymaganej przez art. 6 ust. 1–4 tej dyrektywy.

38. W drugiej kolejności sąd odsyłający wskazuje, że Novo Banco España w odpowiedzi na reklamację złożoną przez C.F.O. nie kwestionował przeniesienia odpowiedzialności za pasywa, w szczególności zobowiązania do zwrotu kwot uiszczonych przez C.F.O. na rzecz BES España wynikających ze stosowania „klauzuli dolnego progu”, uznanej następnie za nieuczciwy warunek umowy. Przeciwnie, Novo Banco España udzielił odpowiedzi co do istoty sprawy, podkreślając, że „bank działał w sposób całkowicie przejrzysty” w okresie, gdy był kontrolowany przez fundusz restrukturyzacji, który był z kolei podmiotem publicznym zależnym od banku centralnego Portugalii. W konsekwencji C.F.O. wytoczył powództwo sądowe, uznając w pełnym zaufaniu, że Novo Banco España, jako oddział instytucji bankowej kontrolowanej przez organ publiczny, działający na podstawie prawa Unii, niewątpliwie zajmuje stanowisko kredytodawcy w umowie kredytu hipotecznego.

39. Sąd ten zastanawia się zatem, czy w sytuacji, gdy konsument, który zamieszkuje w przyjmującym państwie członkowskim, mógł wywodzić swoje uzasadnione oczekiwania z postępowania banku pomostowego kontrolowanego przez organ publiczny państwa członkowskiego pochodzenia, obowiązek sformułowany w art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24, dotyczący uznania skutków środków służących reorganizacji jest zgodny z art. 47 Karty oraz z zasadą pewności prawa.

40. W trzeciej kolejności sąd odsyłający zastanawia się nad zgodnością z prawem Unii, w szczególności z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, rozbitcia stosunku umownego, wynikającego z zastosowania rozpatrywanych w postępowaniu głównym środków służących reorganizacji, polegającego na tym, że konsument jest związany zobowiązaniami wobec Novo Banco España, uiszczając na jego rzecz miesięczne raty z tytułu umowy kredytu hipotecznego zawartej pierwotnie z BES España, a jednocześnie Novo Banco España jest zwolniony z zobowiązania do zwrotu kwot pobranych przez BES España na podstawie „klauzuli dolnego progu”, co prowadzi do tego, że ów konsument jest związany tym nieuczciwym warunkiem, gdyż nie może odzyskać tych

kwot od BES z powodu niewypłacalności tego banku. Taka sytuacja mogłaby stanowić nieproporcjonalną, sprzeczną z art. 17 Karty, ingerencję w przysługujące temu konsumentowi prawo własności.

41. W tym kontekście sąd odsyłający uważa, że wątpliwe jest, by prawa konsumentów nie miały charakteru nadrzędnego w stosunku do stabilności systemu finansowego¹².

42. W tych okolicznościach Tribunal Supremo (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy wykładnia art. 3 ust. 2 dyrektywy [2001/24] oznaczająca uznanie w przyjmującym państwie członkowskim skutków decyzji właściwego organu administracji państwa członkowskiego pochodzenia, która nie została opublikowana zgodnie z wymogami określonymi w art. 6 ust. 1–4 [tej] dyrektywy [...], jest zgodna z prawem podstawowym do skutecznej ochrony sądowej zapisanym w art. 47 [Karty], ogólną zasadą pewności prawa i zasadą równości oraz zakazem wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową wynikającym z art. 21 ust. 2 Karty?
- 2) Czy wykładnia art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24 oznaczająca uznanie w przyjmującym państwie członkowskim skutków decyzji właściwego organu administracji państwa członkowskiego pochodzenia, w drodze której wyłączono określone zobowiązania i odpowiedzialność z przeniesienia na »bank pomostowy« zwykłej działalności i szeregu składników majątkowych banku objętego środkami służącymi reorganizacji, gdy samo późniejsze działanie »banku pomostowego«, kontrolowanego przez organ publiczny stosujący prawo Unii stworzyło u klientów z przyjmującego państwa członkowskiego uzasadnione oczekiwanie, że bank ten przejął również pasywa związane z odpowiedzialnością i zobowiązaniami banku objętego środkami służącymi reorganizacji wobec tych klientów, jest zgodna z prawem podstawowym do skutecznej ochrony sądowej zapisanym w art. 47 [Karty] oraz z ogólną zasadą pewności prawa?
- 3) Czy wykładnia art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24 oznaczająca uznanie w przyjmującym państwie członkowskim skutków decyzji właściwego organu administracji państwa członkowskiego pochodzenia, w drodze której przeniesiono na „bank pomostowy” status wierzyciela w umowie kredytu hipotecznego, ale pozostawiono w banku będącym na progu upadłości obowiązek zwrotu kredytobiorcy będącemu konsumentem kwot wpłaconych przez niego z powodu wykorzystania nieuczciwego warunku zawartego w tej umowie jest zgodna z podstawowym prawem własności określonym w art. 17 Karty, z zasadą wysokiego poziomu ochrony konsumentów wynikającą z art. 38 Karty, art. 6 ust. 1 dyrektywy [93/13] i z ogólną zasadą pewności prawa?”.

B. Sprawa C-499/22

43. J.M.F.T. i M.H.D.S. otworzyli rachunek papierów wartościowych i zawarli z BES España umowę o zarządzanie portfelami inwestycyjnymi. W dniu 3 października 2007 r. zawarli oni z BES España nietypową umowę finansową (zwaną dalej „CFA”), która wygasła w dniu

¹² Sąd ten odnosi się do wyroku z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in. (C-154/15, C-307/15 i C-308/15, zwanego dalej „wyrokiem Gutiérrez Naranjo i in.”, EU:C:2016:980), w którym Trybunał uznał za sprzeczne z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 orzecznictwo Tribunal Supremo (sądu najwyższego), które w celu zapewnienia stabilności hiszpańskiego systemu finansowego, przechodzącego w tym czasie poważny kryzys, ograniczało skutki restytucyjne związane ze stwierdzeniem nieuczciwego charakteru „klauzul dolnego progu” znajdujących się w umowie zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem.

11 października 2014 r., kiedy to Novo Banco, który w międzyczasie wstąpił w prawa BES, wypowiedział ją i wypłacił wynikającą z niej kwotę. W dniu 28 kwietnia 2008 r. zawarli oni z BES España także umowę o finansowy produkt strukturyzowany, która wygasła w dniu 28 kwietnia 2013 r. przynosząc im straty, po czym BES España wypłacił wynikającą z niej kwotę.

44. W sierpniu 2014 r. J.M.F.T. otrzymał kilka pism od Novo Banco zapewniających, w następstwie decyzji podjętych wobec BES przez bank centralny Portugalii, o ciągłości relacji bankowych między klientami BES España a nowym podmiotem Novo Banco España. Otrzymał on też wyciąg dotyczący sytuacji finansowej w świetle CFA.

45. W dniu 17 kwietnia 2017 r. J.M.F.T. i M.H.D.S. pozwali Novo Banco, wnosząc tytułem żądania głównego o unieważnienie obydwu umów finansowych ze względu na wadę oświadczenia woli wywołaną błędnymi informacjami udzielonymi im przez BES, oraz o wzajemny zwrot kwot otrzymanych przez każdą ze stron, powiększonych o odsetki liczone od daty każdej płatności, zaś tytułem żądania ewentualnego – o odszkodowanie za straty poniesione w wyniku nabycia dwóch produktów finansowych, powiększone o odsetki ustawowe liczone od dnia doręczenia pozwu.

46. Novo Banco España wniósł o oddalenie powództwa, podnosząc zarzut braku legitymacji procesowej biernej, na tej podstawie, że wierzytelność o zwrot kwot wpłaconych przez J.M.F.T. i M.H.D.S. z tytułu produktów finansowych, która mogłaby powstać na ich rzecz w przypadku ewentualnej nieważności umów, albo wierzytelność o odszkodowanie za straty wynikłe z tego, że owi klienci nie zostali poinformowani o ryzykach wiążących się z rozpatrywanymi instrumentami finansowymi, nie została przeniesiona na Novo Banco na mocy środków służących reorganizacji podjętych przez Bank centralny Portugalii wobec BES.

47. Sąd pierwszej instancji uwzględnił powództwo.

48. Novo Banco España wniósł apelację, która została uwzględniona przez Audiencia Provincial (sąd okręgowy) w zakresie, w jakim dotyczyła umowy zawartej w dniu 28 kwietnia 2008 r., na tej podstawie, że umowa ta została wypowiedziana i rozliczona przez BES España w dniu 28 kwietnia 2013 r., czyli przed utworzeniem Novo Banco w ramach środków służących reorganizacji zastosowanych wobec BES. Była to zatem o transakcja, która wyczerpała swoje skutki zanim zastosowano te środki, w związku z czym żadne zobowiązanie lub odpowiedzialność wynikające z tej umowy nie zostały przeniesione na Novo Banco.

49. Audiencia Provincial (sąd okręgowy) oddalił natomiast apelację w zakresie dotyczącym CFA, zarządzanie którą i rozliczenie której w październiku 2014 r. było w gestii Novo Banco. Sąd ten wskazał również, że zawarte w decyzji z sierpnia 2014 r. wyłączenie nie dotyczyło produktu strukturyzowanego takiego jak CFA, lecz instrumentów dłużnych wyemitowanych przez instytucje BES. Sąd ten dodał, że uściślenia poczynione w późniejszych decyzjach banku centralnego Portugalii były bez znaczenia, skoro umowa wygasła i została rozliczona wcześniej.

50. Tribunal Supremo (sąd najwyższy) rozpoznający skargi kasacyjne od tego wyroku wniesione z jednej strony przez J.M.F.T. i M.H.D.S., a z drugiej strony przez Novo Banco España, popierany przez bank centralny Portugalii i fundusz restrukturyzacji, uzasadnia swój wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w taki sam sposób jak w sprawie C-498/22¹³.

¹³ Zobacz pkt 34 - 40 niniejszej opinii.

51. W tych okolicznościach Tribunal Supremo (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy wykładnia art. 3 ust. 2 dyrektywy [2001/24] oznaczająca uznanie w przyjmującym państwie członkowskim skutków decyzji właściwego organu administracji państwa członkowskiego pochodzenia, która nie została opublikowana zgodnie z wymogami określonymi w art. 6 ust. 1–4 [tej] dyrektywy [...], jest zgodna z prawem podstawowym do skutecznej ochrony sądowej zapisanym w art. 47 [Karty], ogólną zasadą pewności prawa i zasadą równości oraz zakazem wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową wynikającym z art. 21 ust. 2 Karty?
- 2) Czy wykładnia art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24 oznaczająca uznanie w przyjmującym państwie członkowskim skutków decyzji właściwego organu administracji państwa członkowskiego pochodzenia, w drodze której wyłączono określone zobowiązania i odpowiedzialność z przeniesienia na »bank pomostowy« zwykłej działalności i szeregu składników majątkowych banku objętego środkami służącymi reorganizacji, gdy samo późniejsze działanie »banku pomostowego«, kontrolowanego przez organ publiczny stosujący prawo Unii stworzyło u klientów z przyjmującego państwa członkowskiego uzasadnione oczekiwanie, że bank ten przejął również pasywa związane z odpowiedzialnością i zobowiązaniami banku objętego środkami służącymi reorganizacji wobec tych klientów, jest zgodna z prawem podstawowym do skutecznej ochrony sądowej zapisanym w art. 47 [Karty] oraz z ogólną zasadą pewności prawa?
- 3) Czy wykładnia art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24 oznaczająca uznanie w przyjmującym państwie członkowskim skutków decyzji właściwego organu administracji państwa członkowskiego pochodzenia, w drodze której przeniesiono na »bank pomostowy« status wierzyciela w stosunkach umownych zawieranych przez bank objęty środkami służącymi reorganizacji, ale pozostawiono w banku będącym na progu upadłości obowiązek zwrotu klientowi wpłaconych przez niego kwot na podstawie umów unieważnionych z powodu wady oświadczenia woli spowodowanej niewystarczającą informacją przekazaną przez bank, jest zgodna z podstawowym prawem własności określonym w art. 17 Karty, z zasadą wysokiego poziomu ochrony konsumentów wynikającą z art. 38 Karty i z ogólną zasadą pewności prawa?”.

C. Sprawa C-500/22

52. W dniu 17 listopada 2014 r. spółka Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL (zwana dalej „POSB”) nabyła na rynku wtórnym obligację uprzywilejowaną „Senior Bond NB 6,875 % maturity July 2016”, wymagalną w dniu 15 lipca 2016 r.

53. Obligacja ta została wyemitowana przez BES, lecz w chwili jej nabycia przez POSB za pośrednictwem przedsiębiorstwa inwestycyjnego ten niepodporządkowany instrument dłużny stanowił część majątku Novo Banco, do którego został przeniesiony na mocy decyzji z sierpnia 2014 r.

54. W lipcu 2015 r. Novo Banco wypłacił POSB odsetki z tytułu obligacji za okres rozliczeniowy 2014–2015.

55. W dacie wymagalności obligacji przypadającej na dzień 15 lipca 2016 r. Novo Banco ani nie wypłacił POSB odsetek z tytułu z obligacji za okres rozliczeniowy 2015–2016, ani nie zwrócił wartości nominalnej tej obligacji.

56. W odpowiedzi na złożoną przez tę spółkę reklamację Novo Banco wskazał, że zapłaty odmówiono w oparciu o decyzje z dnia 29 grudnia 2015 r., na podstawie których doszło do „zwrotnego przeniesienia” pasywów związanych z tą obligacją z Novo Banco na BES. Decyzje te przewidywały bowiem „zwrotne przeniesienie” z Novo Banco na BES obligacji niepodporządkowanych, w tym praw i odpowiedzialności wynikających między innymi z „Senior Bond NB 6,875 % maturity July 2016”.

57. W dniu 25 czerwca 2017 r. POSB pozwała Novo Banco, żądając zapłaty odsetek z tytułu obligacji za okres rozliczeniowy 2015–2016 oraz zwrotu kwoty odpowiadającej wartości nominalnej obligacji.

58. Novo Banco wniósł o oddalenie powództwa, podnosząc zarzut braku legitymacji procesowej biernej, na tej podstawie, że pasywa związane z tą obligacją zostały „zwrotnie przeniesione” na BES.

59. Zarówno sąd rozpoznający sprawę w pierwszej instancji, jak i sąd rozpoznający apelację, Audiencia Provincial (sąd okręgowy), oddaliły zarzut podniesiony przez Novo Banco i uwzględniły powództwo.

60. Tribunal supremo (sąd najwyższy), rozpoznający skargę kasacyjną wniesioną przez Novo Banco España, popierany przez bank centralny Portugalii i fundusz restrukturyzacji, wskazuje w szczególności, że posiadanie instrumentu dłużnego niepodporządkowanego daje POSB ochronę wynikającą z podstawowego prawa własności zapisanego w art. 17 Karty. „Zwrotne przeniesienie” na BES odpowiedzialności i zobowiązań związanych z tym instrumentem dłużnym skutkuje w praktyce pozbawieniem tej spółki przysługującego jej prawa własności, ponieważ BES jest bankiem znajdującym się na progu upadłości, wyzutym z aktywów. To pozbawienie własności, bez słusznego odszkodowania wypłaconego we właściwym terminie, może również stanowić naruszenie zasady pewności prawa¹⁴.

61. W tych okolicznościach Tribunal Supremo (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy wykładnia art. 3 ust. 2 dyrektywy [2001/24] oznaczająca uznanie w przyjmującym państwie członkowskim skutków decyzji właściwego organu administracji państwa członkowskiego pochodzenia, która nie została opublikowana zgodnie z wymogami określonymi w art. 6 ust. 1–4 [tej] dyrektywy [...], jest zgodna z prawem podstawowym do skutecznej ochrony sądowej zapisanym w art. 47 [Karty], ogólną zasadą pewności prawa i zasadą równości oraz zakazem wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową wynikającym z art. 21 ust. 2 Karty?
- 2) Czy wykładnia art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24 oznaczająca uznanie w przyjmującym państwie członkowskim skutków decyzji właściwego organu administracji państwa członkowskiego pochodzenia, w drodze której »zwrotnie przeniesiono« na bank będący na progu upadłości, wobec którego zastosowano działania w ramach restrukturyzacji i uporządkowanej

¹⁴ Jeśli chodzi o uzasadnienie pierwszego pytania prejudycjalnego, zob. pkt 34–37 niniejszej opinii.

likwidacji, obowiązki wynikające z obligacji dłużnej niepodporządkowanej, która została nabyta przez osobę trzecią, gdy te obowiązki wchodziły w zakres majątku »banku pomostowego«, jest zgodna z podstawowym prawem własności określonym w art. 17 Karty i z ogólną zasadą pewności prawa?”.

62. Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 29 września 2022 r. sprawy C-498/22, C-499/22 i C-500/22 zostały połączone do celów przeprowadzenia pisemnego i ustnego etapu postępowania oraz wydania wyroku.

63. C.F.O., J.M.F.T. i M.H.D.S., Novo Banco España, bank centralny Portugalii, rządy hiszpański i portugalski oraz Komisja Europejska przedstawili uwagi na piśmie.

64. C.F.O., POSB, Novo Banco España, bank centralny Portugalii, rządy hiszpański i portugalski oraz Rada Unii Europejskiej, Komisja i Parlament Europejski wzięli udział w rozprawie, która odbyła się w dniu 26 października 2023 r. i podczas której udzielili oni odpowiedzi na zadane przez Trybunał pytania wymagające odpowiedzi ustnej.

IV. Analiza

A. W przedmiocie pytań pierwszych w sprawach C-498/22, C-499/22 i C-500/22

65. W każdej z trzech spraw sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z pytaniem, czy wykładnia art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24 oznaczająca uznanie w przyjmującym państwie członkowskim skutków decyzji właściwego organu administracji państwa członkowskiego pochodzenia, która nie została opublikowana zgodnie z wymogami określonymi w art. 6 ust. 1–4 dyrektywy 2001/24, jest zgodna z prawem podstawowym do skutecznej ochrony sądowej zapisanym w art. 47 Karty, ogólną zasadą pewności prawa i zasadą równości oraz zakazem wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową wynikającym z art. 21 ust. 2 Karty.

66. Innymi słowy sąd odsyłający chciałby ustalić, jakie są skutki zaniechania przez władze administracyjne lub sądowe państwa członkowskiego pochodzenia, zarządcę lub inną umocowaną osobę w państwie członkowskim pochodzenia, dokonania przewidzianej we wspomnianym art. 6 publikacji wypisu z decyzji krajowej o zastosowaniu środka służącego reorganizacji w Dzienniku Urzędowym oraz w dwóch dziennikach ogólnokrajowych w każdym z przyjmujących państw członkowskich.

67. Na wstępie należy uściślić, że zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 2001/24 publikacji tej należy dokonać, gdy spełnione są dwie przesłanki: po pierwsze, gdy środek służący reorganizacji może naruszyć prawa osób trzecich w przyjmującym państwie członkowskim, a po drugie, gdy od decyzji o zastosowaniu tych środków w państwie członkowskim pochodzenia przysługuje odwołanie. Wydaje się, że w niniejszym przypadku obydwie przesłanki są spełnione, ponieważ w Portugalii przysługuje odwołanie od środka służącego reorganizacji¹⁵, zaś powodowie w postępowaniu głównym są wierzycielami, których prawa zostały naruszone przez ten środek.

¹⁵ Zobacz art. 145 N ogólnych ram prawnych regulujących instytucje kredytowe i finansowe.

68. Następnie, z samego brzmienia art. 6 ust. 1 wynika, że publikacja ma chronić prawo wierzycieli w przyjmujących państwach członkowskich do zaskarżenia środka służącego reorganizacji przed właściwym sądem w państwie członkowskie pochodzenia, ponieważ przepis ten kończy się słowami: „w celu umożliwienia skorzystania we właściwym czasie z prawa do odwołania”.

69. Wreszcie, użycie liczby mnogiej, a także brzmienie motywów 11 i 12 dyrektywy 2001/24 mogłyby sugerować, że ochronie powinny podlegać wszystkie przysługujące wierzycielom środki zaskarżenia, zarówno te skierowane przeciwko samemu środkowi służącemu reorganizacji, jak i przeciwko ich dłużnikowi. Jednakże przesłanka odnosząca się do istnienia odwołania od środka służącego reorganizacji nie pozwala na przyjęcie szerokiego rozumienia praw do środków zaskarżenia chronionych przez publikację. Publikacja nie jest bowiem obowiązkowa, gdy w państwie członkowskim pochodzenia od środka służącego reorganizacji nie przysługuje odwołanie. W takiej sytuacji wierzycielom tak czy inaczej przysługują prawa, których mogą oni dochodzić od swoich dłużników. Ponadto charakter informacji podlegających opublikowaniu w myśl art. 6 ust. 4 tej dyrektywy, a mianowicie wypisu z decyzji określającego „cel i podstawę prawną podjętej decyzji, okres, w którym przysługuje prawo do odwołania, konkretną i zrozumiałą datę wygaśnięcia tego okresu oraz dokładny adres właściwych władz lub sądu rozpatrującego odwołanie”, potwierdza interpretację, zgodnie z którą chodzi o odwołania skierowane przeciwko środkowi służącemu reorganizacji, nie zaś o wszystkie możliwe środki zaskarżenia przysługujące wierzycielom przeciwko instytucji kredytowej lub bankowi pomostowemu.

70. Jedynie taka wykładnia może zapewnić spójność z zasadami ustanowionymi w art. 3 ust. 2 i w art. 6 ust. 5 dyrektywy 2001/24. Z tego pierwszego przepisu wynika, że środki służące reorganizacji będą w pełni obowiązywać bez żadnych dodatkowych formalności w całej Unii, w tym wobec osób trzecich, od chwili wejścia w życie w państwie członkowskim, w którym zostały podjęte. Drugi przepis stanowi, że środki służące reorganizacji stosuje się niezależnie od publikacji przewidzianych w art. 6 ust. 1–3 tej dyrektywy oraz że obowiązują one w pełni w stosunku do wierzycieli.

71. Zasady te czytelnie wyrażają cel dyrektywy 2001/24, która jest dyrektywą dotyczącą wzajemnego uznawania skutków podjętego przez państwo członkowskie pochodzenia środka służącego reorganizacji w innych przyjmujących państwach członkowskich, w których znajdują się siedziby oddziałów, z korelatem w postaci stosowania zasad jedności i powszechności procedury (wyłączna jurysdykcja sądu państwa członkowskiego pochodzenia oraz prawo tego państwa jako prawo właściwe)¹⁶, z zastrzeżeniem wyjątków, dotyczących w szczególności postępowań w toku w przyjmującym państwie członkowskim, które to postępowania podlegają wyłącznie prawu przyjmującego państwa członkowskiego¹⁷.

72. Ponadto, zgodnie z art. 7 tej dyrektywy, indywidualne powiadomienie wierzycieli jest przewidziane wyłącznie w przypadku, gdy ustawodawstwo państwa członkowskiego pochodzenia wymaga wniesienia roszczenia w celu jego uznania lub przewiduje obowiązek powiadamiania o środkach służących reorganizacji wierzycieli mających miejsce zamieszkania, miejsce zwykłego pobytu lub siedzibę w tym państwie. Wynika z tego, jak już wskazałem w pkt 68 i 69 niniejszej opinii, że celem tego powiadomienia nie jest ochrona wszelkich środków zaskarżenia

¹⁶ Zobacz motywy 4 i 16 dyrektywy 2001/24, a także wyrok z dnia 24 października 2013 r., LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, pkt 49), oraz wyrok Banco de Portugal i in. (pkt 33)

¹⁷ Zobacz art. 32 dyrektywy 2001/24.

przysługujących wierzycielom przeciwko dłużnikowi, lecz zapewnienie, aby wierzyciele ci mogli dochodzić swych praw w kontekście tego środka służącego reorganizacji, zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskiego pochodzenia.

73. Zatem ogólnie rzecz ujmując dyrektywa 2001/24 nie odnosi się do indywidualnych środków zaskarżenia przysługujących wierzycielom przeciwko instytucji kredytowej lub bankowi pomostowemu w kontekście środka służącego reorganizacji, z wyłączeniem niektórych umów lub praw (między innymi umowy o pracę, wpisanych do rejestru publicznego praw do nieruchomości, niektórych praw rzeczowych, praw opartych na klauzuli zastrzeżenia własności¹⁸), a także spraw sądowych w toku, które podlegają nadal prawu przyjmującego państwa członkowskiego, w którym toczy się dana sprawa¹⁹.

74. Jest bezsporne, że w sprawach w postępowaniu głównym nie dokonano publikacji wymaganej przez art. 6 tej dyrektywy, w związku z czym powstaje pytanie o sankcję za ten brak publikacji.

75. Poszczególni uczestnicy postępowania przedstawili przed Trybunałem kilka hipotez. Niektórzy z nich twierdzą, że wobec braku publikacji, środek służący reorganizacji nie obowiązuje poza państwem członkowskim pochodzenia. Komisja dodaje, że sankcja ta mogłaby mieć zastosowanie dopiero po upływie pewnego okresu związanego z ograniczeniami dotyczącymi terminów publikacji w Dzienniku Urzędowym. Inni uczestnicy twierdzą, że brak publikacji zgodnej z art. 6 dyrektywy 2001/24 nie wywiera żadnych skutków, ponieważ dokonano publikacji na podstawie art. 83 dyrektywy 2014/59.

76. Uważam, że pierwsza z hipotez odnosząca się do nieobowiązywania środków służących reorganizacji w przyjmujących państwach członkowskich stoi w sprzeczności z brzmieniem dyrektywy 2001/24 i nie odpowiada jej celowi, jakim jest zapewnienie wzajemnego uznawania tych środków, z korelatem w postaci stosowania zasad jedności i powszechności procedury. Ponadto nie jest wyobrażalne, aby dany środek obowiązywał natychmiastowo, lecz tylko przez „pewien okres”, to jest przez czas niezbędny do publikacji w Dzienniku Urzędowym. W przypadku braku publikacji lub w przypadku publikacji opóźnionej nie można byłoby bowiem ustalić daty, w której wzajemne uznawanie przestałoby obowiązywać. Ten przybliżony termin stałby zatem w bezpośredniej sprzeczności z celem dyrektywy 2001/24, jakim jest przywrócenie rentowności instytucji kredytowych²⁰.

77. Jeśli chodzi o drugą hipotezę polegającą na zastąpieniu publikacji przewidzianej w art. 6 dyrektywy 2001/24 publikacją przewidzianą w art. 83 ust. 4 dyrektywy 2014/59, także i ona nie wydaje mi się zgodna z art. 117 tej dyrektywy, który wprowadza zmianę do art. 1 dyrektywy 2001/24, uściślając w dodanym ust. 5, że „[art. 4 i 7 niniejszej dyrektywy nie mają zastosowania w przypadku, gdy ma zastosowanie art. 83 dyrektywy [2014/59]”. Wynika z tego a contrario, że publikacja na podstawie art. 6 dyrektywy 2001/24 jest obligatoryjna, nawet jeśli zostanie dokonana publikacja przewidziana w art. 83 dyrektywy 2014/59. W związku z tym kwestia ustalenia, czy dyrektywa 2014/59 ma zastosowanie *ratione temporis* w niniejszej sprawie, nie jest istotna.

78. Poza tym, w braku wskazania typu procedury przewidzianej przez prawo Unii dla sankcjonowania prawa oraz zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, do krajowego porządku prawnego każdego państwa członkowskiego należy uregulowanie warunków

¹⁸ Zobacz art. 20–27 dyrektywy 2001/24.

¹⁹ Zobacz art. 32 dyrektywy 2001/24 oraz wyrok Banco de Portugal i in.

²⁰ Zobacz motyw 6 dyrektywy 2001/24.

proceduralnych mających na celu zapewnienie ochrony praw, jakie podmioty wywodzą z prawa Unii. Warunki te nie mogą być jednak mniej korzystne niż podobne procedury o charakterze wewnętrznym (zasada równoważności) i nie mogą być ukształtowane w sposób czyniący praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym korzystanie z uprawnień przyznanych przez porządek prawny Unii (zasada skuteczności)²¹.

79. Jak już wskazałem, publikacja, o której mowa w art. 6 dyrektywy 2001/24, zapewnia ochronę prawa do kwestionowania środka służącego reorganizacji przed sądem państwa członkowskiego pochodzenia, dzięki wprowadzonej przez tę dyrektywę zasadzie wzajemnego uznawania. Gdyby powodowie w postępowaniu głównym skorzystali z takiego środka zaskarżenia, portugalski sąd musiałby uwzględnić brak publikacji przewidzianej w art. 6 tej dyrektywy, aby ocenić, czy brak ten nie spowodował, że skorzystanie z tego środka zaskarżenia stało się praktycznie niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, biorąc pod uwagę przepisy krajowe odnoszące się do terminu zaskarżenia tego rodzaju decyzji.

80. Tę interpretację potwierdza analiza genezy art. 6 dyrektywy 2001/24. W pierwotnym projekcie Rady²², po pierwsze, publikacja w Dzienniku Urzędowym i powiadomienia indywidualne zostały bowiem pozostawione uznaniu właściwych organów państwa siedziby danej instytucji kredytowej. Po drugie, wskazano, że środki służące reorganizacji mają zastosowanie niezależnie od publikacji i są w pełni skuteczne wobec wierzycieli. Po trzecie, z wyłączeniem przypadku indywidualnego powiadomienia, terminy na wniesienie środka zaskarżenia biegną od daty publikacji w Dzienniku Urzędowym. Zatem inaczej niż w pierwotnym projekcie, początek biegu terminu na wniesienie środka zaskarżenia pozostawiono uznaniu państw członkowskich w ramach ich autonomii proceduralnej, jednakże w poszanowaniu zasad równoważności i skuteczności.

81. Rada i Parlament zabrały głos podczas rozprawy, aby przypomnieć, że dyrektywa 2001/24 była wynikiem piętnastu lat negocjacji oraz że środki harmonizujące pojawiły się dopiero w dyrektywie 2014/59. Instytucje te wskazały, po pierwsze, że wprowadzony mechanizm wzajemnego uznawania miał na celu szybkie i spójne wdrożenie nadzwyczajnych środków służących uniknięciu reakcji łańcuchowej i zapewnieniu stabilności systemu finansowego²³, w szczególności ciągłości podstawowych funkcji banku i ochrony środków publicznych, a po drugie, że do państw członkowskich należy zapewnienie dostatecznego upublicznienia podjętych środków. Instytucje te uściśliły, że upublicznienie uregulowane w art. 83 ust. 4 tej dyrektywy jest odpowiednie do celów poinformowania osób trzecich w innych państwach członkowskich. Wypowiedzi tych instytucji miały na celu wykazanie zgodności mechanizmu ustanowionego ma mocy dyrektywy 2001/24 z prawem pierwotnym.

82. Proponowana przeze mnie wykładnia art. 3 i 6 dyrektywy 2001/24 wykazuje tę zgodność²⁴.

83. Nawet jeżeli przewidziana w art. 6 dyrektywy 2001/24 publikacja nie ma na celu ochrony prawa do wnoszenia odwołań innych niż te skierowane przeciwko środkowi służącemu reorganizacji, powodowie w postępowaniu głównym znajdują się w sytuacji, która podlega prawu Unii. Konsekwencją wzajemnego uznania środków służących reorganizacji, wprowadzonego

²¹ Zobacz wyroki: z dnia 14 stycznia 2010 r., Kyrian (C-233/08, EU:C:2010:11, pkt 62 i przytoczone tam orzecznictwo); z dnia 20 września 2018 r., Rudigier (C-518/17, EU:C:2018:757, pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

²² Wniosek dotyczący dyrektywy Rady w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych [COM(85) 788 wersja ostateczna].

²³ Powołują się one w tym względzie na wyrok z dnia 19 lipca 2016 r., Kotnik i in. (C-526/14, EU:C:2016:570, pkt 68, 69).

²⁴ Zobacz pkt 78 i 79 niniejszej opinii.

w życie przez tę dyrektywę, jest bowiem rozciągnięcie skutków utworzenia w Portugalii banku pomostowego, Novo Banco, na jego hiszpański oddział, przy czym utworzeniu tego banku pomostowego towarzyszyło jedynie częściowe przeniesienie aktywów i pasywów BES na bank pomostowy i jego oddziały. W związku z tym prawa powodów w postępowaniu głównym zostały naruszone, ponieważ dochodzone przez nich wierzytelności in fine nie zostały przeniesione na hiszpański oddział banku pomostowego, Novo Banco España. W konsekwencji mogą oni powoływać się na prawo do skutecznej ochrony sądowej gwarantowane przez art. 47 Karty, na ogólną zasadę pewności prawa oraz na zakaz wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową ustanowiony w art. 21 ust. 2 Karty.

84. Co się tyczy skutecznej ochrony sądowej, Trybunał przypomniał, że skuteczność kontroli sądowej gwarantowanej przez art. 47 akapit pierwszy Karty wymaga w szczególności, aby zainteresowany mógł bronić swych praw w najlepszych możliwych warunkach i podjąć przy pełnej znajomości sprawy decyzję o celowości wniesienia do właściwego sądu sprawy przeciwko konkretnej jednostce²⁵.

85. Skoro w prawie Unii nie przewidziano sankcji za brak publikacji, o której mowa w art. 6 dyrektywy 2001/24, który to przepis, przypomnę, nie ma na celu informowania wszystkich wierzycieli o zasadach wnoszenia środków zaskarżenia przeciwko instytucji kredytowej, to sąd powinien zastosować prawo krajowe i uwzględnić wszystkie dostępne informacje mogące ułatwić wierzycielowi dokonanie świadomego wyboru, w granicach wyznaczonych przez zasady równoważności i skuteczności.

86. Przede wszystkim, jak wskazał rząd hiszpański w swoich uwagach na piśmie, przepis prawa hiszpańskiego przewiduje publikację w *Boletín Oficial del Estado* w przypadku środka służącego reorganizacji, który dotyczy instytucji kredytowej mającej oddział w Hiszpanii²⁶. Następnie, klienci w sprawach C-498/22 i C-499/22 zostali poinformowani o utworzeniu banku pomostowego wysłanymi przez Novo Banco pismami, w których zapowiadano kontynuację ich relacji gospodarczej z bankiem nieobciążonym ryzykami, które zagrażały trwałości BES. Wreszcie, niezależnie od tego, czy dyrektywa 2014/59 ma zastosowanie w niniejszej sprawie, sąd krajowy powinien uwzględnić informacje opublikowane na podstawie art. 83 ust. 4 tej dyrektywy, aby ocenić, czy podmiot prawa miał możliwość podjęcia decyzji co do skorzystania ze środka zaskarżenia.

87. Wypowiadając się w innej sprawie związanej z utworzeniem banku pomostowego Novo Banco, dotyczącej postępowania, które toczyło się w dniu, gdy wierzytelność, której dotyczył rozpatrywany spór, na mocy decyzji z dnia 29 grudnia 2015 r., została „zwrotnie przeniesiona” na BES z mocą wsteczną, od dnia przypadającego przed wytoczeniem powództwa, Trybunał orzekł, że podmiot prawa dysponował w dniu 4 lutego 2015 r. wszystkimi danymi niezbędnymi do podjęcia z pełną znajomością rzeczy decyzji dotyczącej wniesienia takiego powództwa, a także do ustalenia z całą pewnością osoby, przeciwko której powództwo to należy kierować²⁷. Przy tej okazji Trybunał uznał również, że państwo członkowskie pochodzenia może zmienić, nawet ze skutkiem wstecznym, reżim prawny mający zastosowanie do środków służących reorganizacji²⁸. Niemniej Trybunał stwierdził, że art. 3 ust. 2 i art. 32 dyrektywy 2001/24 w związku z art. 47 akapit pierwszy Karty należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uznaniu – bez dodatkowych warunków – skutków drugiego środka służącego reorganizacji, mającego na

²⁵ Zobacz wyrok Banco de Portugal i in. (pkt 57 i przytoczone tam orzecznictwo).

²⁶ Zobacz art. 19 ustawy 6/2005 o reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych.

²⁷ Zobacz wyrok Banco de Portugal i in. (pkt 53)

²⁸ Zobacz wyrok Banco de Portugal i in. (pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

celu „zwrotne przeniesienie” zobowiązania na BES, jeżeli skutkiem tego uznania jest pozbawienie Novo Banco z mocą wsteczną legitymacji procesowej biernej w toczącym się postępowaniu, co podważa orzeczenia sądowe wydane wcześniej na korzyść strony powodowej²⁹.

88. Jednakże powództwa w sprawach w postępowaniu głównym zostały wytoczone przed hiszpańskim sądem w zupełnie innym kontekście, ponieważ doszło do tego po ustaleniu, kto jest dłużnikiem dochodzonych wierzytelności objętych środkami służącymi reorganizacji (w tym decyzjami z dnia 29 grudnia 2015 r.), a zatem w ustabilizowanym i właściwym kontekście prawnym. Powodowie w postępowaniu głównym powinni zatem ustalić, czy ich dłużnikiem jest Novo Banco España, czy BES España, uwzględniając informacje dostępne zarówno na podstawie prawa krajowego, jak i na podstawie zastosowanego dobrowolnie art. 83 ust. 4 dyrektywy 2014/59.

89. Środek służący reorganizacji nie zmienił bowiem tożsamości ich dłużnika – to jego sytuacja finansowa, z powodu której zastosowano ten środek, wpłynęła negatywnie na wartość dochodzonej przez nich wierzytelności. Poza tym powodowie ci nie wyjaśniają, z jakiego powodu postępowanie przeciwko BES España miałyby nie być możliwe. Środek służący reorganizacji nie podważał zatem ich prawa do odwołania.

90. Jeśli chodzi o zasadę niedyskryminacji gwarantowaną na mocy art. 21 Karty, nie zarzucono, że obowiązujące w niniejszej sprawie przepisy krajowe są stosowane w odmienny sposób, zależnie od tej czy innej przynależności państwowej danego podmiotu prawa.

91. Co się tyczy zasady pewności prawa, Trybunał przypominał, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasada ta wymaga z jednej strony, by przepisy prawne były jasne i precyzyjne, a z drugiej strony, by ich skutki były przewidywalne dla podmiotów prawa, zwłaszcza wówczas, gdy mają one konsekwencje niekorzystne dla jednostek i przedsiębiorstw. Ścisłej rzecz ujmując, zasada ta wymaga, aby dane uregulowanie umożliwiało zainteresowanym dokładne zapoznanie się z zakresem obowiązków, jakie na nich nakłada, oraz aby mogli oni poznać jednoznacznie swoje prawa i obowiązki i podjąć w związku z tym odpowiednie działania³⁰.

92. W niniejszej sprawie jest jasne, że zgodnie z przepisami dyrektywy 2001/24 skutki środka służącego reorganizacji zastosowanego w Portugalii zostały uznane w Hiszpanii oraz że podmiot prawa powinien przeanalizować konkretne postanowienia środka służącego reorganizacji, aby ustalić, kto jest jego dłużnikiem w następstwie częściowego przeniesienia pasywów na nowo utworzony bank pomostowy.

93. Z powyższych względów proponuję, aby Trybunał odpowiedział, że art. 3 ust. 2 i art. 6 dyrektywy 2001/24 w związku z art. 21 ust. 2 i art. 47 akapit pierwszy Karty należy interpretować w ten sposób, iż w przypadku braku publikacji przewidzianej w art. 6 ust. 1 tej dyrektywy, nie stoją one na przeszkodzie uznaniu w państwie członkowskim, innym niż państwo członkowskie pochodzenia, skutków środka służącego reorganizacji, na mocy którego utworzono bank pomostowy i dokonano częściowego przeniesienia zobowiązań i odpowiedzialności, zanim zostało wytoczone powództwo mające na celu ustalenie i zapłatę wierzytelności przysługującej pierwotnie przeciwko instytucji bankowej objętej tym środkiem służącym reorganizacji, o ile przestrzegane są zasady równoważności i skuteczności, co powinien zweryfikować sąd odsyłający.

²⁹ Zobacz wyrok Banco de Portugal i in. (pkt 66 i sentencja).

³⁰ Zobacz wyrok Banco de Portugal i in. (pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo)

B. W przedmiocie pytań drugich w sprawach C-498/22 i C-499/22

94. Sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z pytaniem, czy wykładnia art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24, zakładająca uznanie w przyjmującym państwie członkowskim skutków decyzji właściwego organu państwa członkowskiego pochodzenia, w drodze której wyłączono określone zobowiązania i odpowiedzialność z przeniesienia na „bank pomostowy” zwykłej działalności i szeregu składników majątkowych banku objętego środkami służącymi reorganizacji, gdy późniejsze działanie samego „banku pomostowego”, kontrolowanego przez organ publiczny stosujący prawo Unii, stworzyło u klientów z przyjmującego państwa członkowskiego uzasadnione oczekiwanie, że bank ten przejął również pasywa związane z odpowiedzialnością i zobowiązaniami banku objętego środkami służącymi reorganizacji wobec tych klientów, jest zgodna z prawem podstawowym do skutecznej ochrony sądowej zapisanym w art. 47 Karty oraz z ogólną zasadą pewności prawa.

95. Aby udzielić odpowiedzi na to pytanie, należy w pierwszej kolejności rozważyć, czy powodowie w postępowaniu głównym mogą powoływać się na swoją korzyść na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań.

96. W myśl orzecznictwa Trybunału zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań zalicza się bowiem do podstawowych zasad Unii³¹. Trybunał wyjaśnił, że prawo powoływania się na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań przysługuje każdej jednostce znajdującej się w sytuacji, w której instytucja Unii, udzielając konkretnych zapewnień, wzbudziła u niej uzasadnione nadzieje. Natomiast w braku wspomnianych zapewnień nie można powoływać się na naruszenie owej zasady³². Trybunał stwierdził również, że wskazana zasada musi być przestrzegana przez państwa członkowskie przy wdrażaniu prawa Unii³³, także przez krajowe organy administracyjne³⁴.

97. W niniejszym przypadku powodowie w postępowaniu głównym twierdzą, że, po pierwsze, kontrola nad Novo Banco sprawowana w chwili jego utworzenia przez bank centralny Portugalii, leżąca u podstaw środków służących reorganizacji, a po drugie, informacja zawarta w pismach kierowanych przez Novo Banco, dotycząca kontynuacji stosunków umownych łączących ich z BES, mogły wzbudzić u nich uzasadnione oczekiwania odnośnie do zakresu obowiązków Novo Banco España wobec nich.

98. Jednakże uznanie Novo Banco España za organ administracyjny, który wdraża prawo Unii, wykracza poza to, co dopuścił Trybunał w sprawach dotyczących uzasadnionych oczekiwań, skoro, po pierwsze, kontrola sprawowana przez bank centralny Portugalii jest czasowa i wyraża się w stosowaniu środka służącego reorganizacji, który polega na utworzeniu banku pomostowego, zaś po drugie, bank ten został utworzony w formie instytucji kredytowej prawa prywatnego, której nie przysługują uprawnienia wychodzące poza prawo powszechne, przyznane w celu wykonywania zadań z zakresu usług publicznych³⁵. I tak, Trybunał orzekł, że podmiot

³¹ Zobacz wyroki: z dnia 7 czerwca 2005 r., VEMW i in. (C-17/03, EU:C:2005:362, pkt 73 i przytoczone tam orzecznictwo); a także z dnia 14 marca 2013 r., Agrargenossenschaft Neuzelle (C-545/11, EU:C:2013:169, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).

³² Zobacz wyrok z dnia 16 grudnia 2020 r., Rada i in./K. Chrysostomides & Co. i in. (C-597/18 P, C-598/18 P, C-603/18 P i C-604/18 P, EU:C:2020:1028, pkt 178, i przytoczone tam orzecznictwo).

³³ Zobacz wyrok z dnia 11 lipca 2002 r., Marks & Spencer (C-62/00, EU:C:2002:435, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo).

³⁴ Zobacz wyroki: z dnia 22 września 2022 r., Admiral Gaming Network i in. (od C-475/20 do C-482/20, EU:C:2022:714, pkt 62); a także z dnia 17 listopada 2022 r., Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).

³⁵ Zobacz wyrok z dnia 17 listopada 2022 r., Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), jeśli chodzi o agencję ds. finansowania inwestycji wiejskich oraz agencję płatności rolnych i interwencji rolnych.

gospodarczy nie może powoływać się na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań względem swojego dostawcy, aby powołać się na prawo do odliczenia podatku od wartości dodanej (VAT) naliczonego³⁶.

99. W każdym razie, po pierwsze, pisma kierowane do klientów BES informujące, że Novo Banco jest tym samym bankiem co BES i że stosunek prawny z bankiem pozostaje niezmienny, a po drugie, zachowanie Novo Banco España, który w 2017 r. odpowiedział powodowi w postępowaniu głównym w sprawie C-498/22, iż nie jest on uprawniony do zwrotu żądanej kwoty, ponieważ kwestionowana klauzula nie jest nieuczciwym warunkiem, oraz który rozliczył jedną z dwóch umów zawartych przez powodów w postępowaniu głównym w sprawie C-499/22, nie wystarczają, aby uznać, że były to konkretne zapewnienia, które mogły wzbudzić uzasadnione oczekiwania co do tego, że Novo Banco España przejął wszystkie pasywa BES España w znaczeniu odpowiedzialności umownej lub przedumownej.

100. Pisma informowały bowiem jedynie o kontynuacji stosunków gospodarczych między klientami a bankiem, uściślając jednocześnie, że ryzyka, które zagrażały trwałości BES zostały usunięte oraz że nowy bank jest wolny od problematycznych aktywów BES. Poza tym kwestionowanie nieuczciwego charakteru warunku umowy nie oznacza zgody na przyjęcie na siebie odpowiedzialności związanej z tym warunkiem umowy. Podobnie wypłata należności po wygaśnięciu umowy CFA nie może stanowić zapewnienia, że bank będzie ponosił odpowiedzialność przedumowną związaną z tą umową. W tym sensie podzielam stanowisko rzecznik generalnej J. Kokott przedstawione w jej opinii w sprawie Banco de Portugal i in.³⁷, dotyczącej utworzenia Novo Banco, zgodnie z którym „[s]am fakt, że bank ten (przynajmniej częściowo) został następcą prawnym BES [...] i kontynuuje również zarządzanie akcjami zdeponowanymi przez stronę powodową, nie mógłby w każdym razie [...] uzasadniać oczekiwania, że Novo Banco przejmie na siebie również zobowiązania wynikające z nienależytego doradztwa inwestycyjnego BES, które istniały jeszcze przed przejściem tej relacji biznesowej”.

101. Ponadto, aby ocenić zasadność udzielonych zapewnień, należy uwzględnić kontekst utworzenia banku pomostowego, które miało zaradzić trudnościom BES. Trybunał orzekł bowiem, że nawet w sytuacji mogącej rodzić uzasadnione oczekiwania, bezwzględny interes publiczny może sprzeciwiać się wydaniu środków przejściowych w sytuacjach, które powstały przed wejściem w życie nowych uregulowań, a które mogą jeszcze ulec zmianie, oraz że cel, jakim jest zapewnienie stabilności systemu finansowego, przy jednoczesnym unikaniu nadmiernych wydatków publicznych i minimalizowaniu zakłóceń konkurencji, stanowi nadrzędny interes publiczny tego rodzaju³⁸. Trybunał wywiódł z tego, że zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań może być powoływana jako podstawa kwestionowania komunikatu Komisji dotyczącego sektora bankowego lecz że nie stoi ona na przeszkodzie niektórym punktom tego komunikatu, odnoszącym się do warunku podziału obciążenia pomiędzy akcjonariuszy i wierzycieli podporządkowanych w celu uzyskania zezwolenia na pomoc państwa³⁹.

102. Z powyższych rozważań wynika, że powodowie w postępowaniu głównym nie mogą powoływać się wobec Novo Banco España na naruszenie zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań.

³⁶ Zobacz wyrok z dnia 21 lutego 2018 r., Kreuzmayr (C-628/16, EU:C:2018:84, pkt 47).

³⁷ C-504/19, EU:C:2020:943, pkt 82.

³⁸ Zobacz wyrok z dnia 19 lipca 2016 r., Kotnik i in. (C-526/14, EU:C:2016:570, pkt 68, 69).

³⁹ Zobacz wyrok z dnia 19 lipca 2016 r., Kotnik i in. (C-526/14, EU:C:2016:570, pkt 40, 80).

103. Proponuję, aby Trybunał odpowiedział na pytania drugie w sprawach C-498/22 i C-499/22, że art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24 w związku z art. 47 Karty oraz z ogólną zasadą pewności prawa, należy interpretować w ten sposób, że jednostki nie mogą powoływać się na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań wobec banku pomostowego, będącego instytucją prawa prywatnego, której nie przysługują uprawnienia wychodzące poza prawo powszechne, utworzoną w efekcie zastosowania środka służącego reorganizacji banku, którego jednostki te były pierwotnie klientami, aby dochodzić odpowiedzialności tego banku pomostowego z tytułu zobowiązań przedumownych i umownych, związanych z umowami zawartymi z bankiem objętym środkiem służącym reorganizacji.

C. W przedmiocie pytań trzecich w sprawach C-498/22 i C-499/22 oraz pytania drugiego w sprawie C-500/22

104. Poprzez te pytania sąd odsyłający przedkłada Trybunałowi kwestię zgodności wykładni art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24, zakładającej uznanie w przyjmującym państwie członkowskim decyzji właściwego organu administracji państwa członkowskiego pochodzenia, przewidującej utworzenie banku pomostowego i zachowanie w pasywach banku będącego na progu upadłości zobowiązania do zwrotu odsetek pobranych na podstawie nieuczciwego warunku umowy lub do zapłaty kwot należnych z tytułu odpowiedzialności przedumownej bądź umownej, z prawem własności gwarantowanym przez art. 17 Karty, z zasadą pewności prawa, oraz z zasadą wysokiego poziomu ochrony konsumentów wynikającą z art. 38 Karty i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13.

105. Na wstępie chciałbym zauważyć, że w sprawie C-499/22 powodowie w postępowaniu głównym kwestionują jakość informacji udzielanej przed zawarciem umowy, dostarczonej przez BES España przed podpisaniem CFA, jako że sąd apelacyjny uznał, iż druga umowa, podpisana w dniu 28 kwietnia 2008 r., wygasła przed utworzeniem Novo Banco i w związku z tym nie mogło dojść do przeniesienia jakiegokolwiek odpowiedzialności związanej z tą umową.

1. W przedmiocie zgodności z prawem własności gwarantowanym na mocy art. 17 Karty

106. Co się tyczy zgodności z prawem własności gwarantowanym na mocy art. 17 Karty, które to zagadnienie podniesiono we wszystkich trzech wnioskach o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, należy przypomnieć, że Trybunał uznał już, że utworzenie banku pomostowego Novo Banco i jego skutki są zgodne z tym postanowieniem, w odniesieniu do akcjonariuszy i posiadaczy obligacji podporządkowanych⁴⁰.

107. Dla przypomnienia, zgodnie z art. 17 ust. 1 Karty każdy ma prawo do władania, używania, rozporządzania i przekazania w drodze spadku mienia nabytego zgodnie z prawem. Nikt nie może być pozbawiony swojej własności, chyba że w interesie publicznym, w przypadkach i na warunkach przewidzianych w ustawie, za słusznym odszkodowaniem za jej utratę wypłaconym we właściwym terminie. Korzystanie z mienia może podlegać regulacji ustawowej w zakresie, w jakim jest to konieczne ze względu na interes ogólny. Zgodnie z utworzonym w art. 52 ust. 3 Karty powiązaniem ustanowionych w niej praw z prawami chronionymi na mocy konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁴¹, gdy stanowią ich odpowiednik, art. 17

⁴⁰ Zobacz wyrok z dnia 5 maja 2022 r., BPC Lux 2 i in. (C-83/20, zwany dalej „wyrokiem BPC Lux 2 i in.”, EU:C:2022:346).

⁴¹ Podpisanej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zwanej dalej „EKPC”.

Karty należy interpretować uwzględniając orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące art. 1 protokołu nr 1 do EKPC, który ustanawia ochronę prawa własności jako próg minimalnej ochrony⁴².

108. Trybunał przypomniiał, że przyznana przez art. 17 Karty ochrona dotyczy praw o charakterze majątkowym, z których w danym porządku prawnym wynika ustalona sytuacja prawna, pozwalająca podmiotowi tych praw na samodzielne korzystanie z nich we własnym interesie⁴³. Trybunał wywnioskował z tego, w oparciu o orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące art. 1 protokołu nr 1 do EKPC⁴⁴, że obligacje zbywalne na rynkach kapitałowych zaliczają się do takich praw podlegających ochronie.

109. Wydaje mi się zatem, że istotnym kryterium do celów analizy tego pytania w kontekście prawa własności jest to, czy sytuacja rozpatrywana w każdej ze spraw może być uznana za ustaloną sytuację prawną, pozwalającą podmiotowi praw na samodzielne korzystanie z nich we własnym interesie.

110. Jak już wskazałem w pkt 108 niniejszej opinii, obligacja zbywalna, w tym obligacja uprzywilejowana taka jak w sprawie C-500/22, zdaniem Trybunału jest prawem, które może podlegać ochronie gwarantowanej przez art. 17 Karty.

111. Wydaje mi się, że to samo odnosi się do wierzytelności rozpatrywanej w sprawie C-498/22. Wierzytelność ta, związana z ciężącym na banku zobowiązaniem do zwrotu odsetek pobranych na podstawie „klauzuli dolnego progu” zawartej w umowie kredytu hipotecznego, które to zobowiązanie wynika z orzecznictwa Trybunału opartego na art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13⁴⁵, stanowi bowiem prawo, z którego niewątpliwie wynika ustalona sytuacja prawna, skoro zobowiązanie do zwrotu nie może być ograniczone w czasie do okresu po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru tego warunku umowy. Analiza ta jest również zgodna z kryteriami przyjętymi przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, ponieważ pojęcie „mienia” podlegającego ochronie wynikającej z prawa własności, wyrażonego w art. 1 protokołu nr 1 do EKPC, może obejmować zarówno „mienie posiadane”, jak i wartości majątkowe, w tym wierzytelności dające powodowi przynajmniej „zasadną nadzieję” rzeczywistego nabycia prawa własności⁴⁶. W niniejszym przypadku „klauzule dolnego progu” zostały uznane za nieuczciwe warunki umowy, zatem w myśl orzecznictwa Trybunału skutek restytucyjny musi być pełny i nie może być ograniczony w czasie.

112. Natomiast jeśli chodzi o wierzytelność dochodzoną w sprawie C-499/22, a mianowicie odszkodowanie z powodu braku informacji udzielanej przed zawarciem umowy, mam wątpliwość, czy powód, który powołuje się na taką wierzytelność, może korzystać z ochrony na podstawie art. 17 Karty. Ta dochodzona wierzytelność nie stanowi ustalonej sytuacji prawnej, ponieważ brak informacji udzielanej przed zawarciem umowy powinien podlegać ocenie sądu.

⁴² Zobacz wyrok BPC Lux 2 i in. (pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁴³ Zobacz wyrok BPC Lux 2 i in. (pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁴⁴ Zobacz wyrok BPC Lux 2 i in. (pkt 40, 41 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁴⁵ Zobacz wyrok Gutiérrez Naranjo i in.

⁴⁶ Zobacz wyrok ETPC z dnia 2 maja 2013 r., Panteliou-Darne i Blantzouka przeciwko Grecji, (CE:ECHR:2013:0502JUD002514308, § 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

113. Ponadto, w myśl orzecznictwa ETPC wierzytelność odszkodowawcza może mieć wartość majątkową, jeżeli zostanie wykazane, że ma ona dostateczne podstawy w prawie krajowym, przykładowo jeżeli ma ona potwierdzenie w utrwalonym orzecznictwie sądów⁴⁷. Jednakże konieczne jest jeszcze, alby osoba powołująca się na tę wierzytelność miała co do niej „zasadną nadzieję”. ETPC w swym orzecznictwie, po pierwsze, stoi na stanowisku, że powód nie ma „zasadnej nadziei”, jeżeli nie można stwierdzić, iż posiada dostatecznie udowodnioną, natychmiastowo wymagalną wierzytelność, a po drugie, nie uważa przesłanek „rzeczywistego kwestionowania” lub „możliwego do obrony roszczenia” za kryterium pozwalające rozstrzygnąć, czy istnieje „zasadna nadzieja” chroniona na mocy art. 1 protokołu nr 1 do EKPC⁴⁸. ETPC wyjaśnia, że zwykła nadzieja nie stanowi zasadnej nadziei, jeżeli nie zapadł prawomocny wyrok⁴⁹. Uważam, że wierzytelność dochodzona w sprawie C-499/22 nie spełnia tych przesłanek oraz że ewentualni wierzyciele, którym ona przysługuje, nie mogą korzystać z ochrony przysługującej prawu własności gwarantowanej przez art. 17 Karty.

114. Skoro zakresem stosowania art. 17 Karty objęte są wyłącznie nabyte zgodnie z prawem wierzytelności w sprawach C-498/22 i C-500/22, należy zbadać, czy gwarantowana na mocy tego postanowienia ochrona może mieć zastosowanie do tych wierzytelności.

115. Trybunał wypowiedział się już co do zgodności przyjętego na podstawie przepisów rozpatrywanych w postępowaniu głównym środka służącego reorganizacji BES, polegającego na częściowym przeniesieniu składników aktywów i pasywów na nowo utworzony bank pomostowy, z art. 17 Karty, orzekając, że ten środek służący reorganizacji należy oceniać jako regulację korzystania z mienia odpowiadającą celom interesu ogólnego uznawanym przez Unię w rozumieniu art. 52 ust. 1 Karty, które to cele polegają na zapewnieniu stabilności systemu bankowego w całej strefie euro i uniknięciu systemowego ryzyka⁵⁰.

116. W niniejszym przypadku kwestionowany nie jest sam środek krajowy polegający na utworzeniu banku pomostowego i przeniesieniu aktywów, lecz fakt, że na mocy wzajemnego uznania przyjętego w Portugalii środka służącego reorganizacji, skuteczne w Hiszpanii stało się przypisanie do pasywów banku będącego na progu upadłości, po pierwsze, zobowiązania do zwrotu odsetek pobranych na podstawie „klauzuli dolnego progu” zawartej w umowie kredytu hipotecznego (sprawa C-498/22), a po drugie, zobowiązań i odpowiedzialności związanych z obligacją uprzywilejowaną (sprawa C-500/22).

117. Uważam jednakże, iż można podążać tym samym tokiem rozumowania. W rzeczywistości bowiem mechanizm wzajemnego uznawania nie ma wpływu na zarzucane naruszenie prawa własności. Ponadto decyzja o nieprzenoszeniu tych wierzytelności do pasywów banku pomostowego jest zbliżona nie tyle do pozbawienia prawa własności (ponieważ utrata wartości tych dochodzonych wierzytelności w BES jest wynikiem stanu upadłości tego banku, a nie środka służącego reorganizacji) co do regulacji korzystania z mienia⁵¹.

118. Ostatecznie należy przeanalizować, zgodnie z art. 17 ust. 1 zdanie trzecie Karty, czy regulacja ta nastąpiła w zakresie, w jakim było to konieczne ze względu na interes ogólny.

⁴⁷ Zobacz wyrok ETPC z dnia 6 października 2005 r., Draon przeciwko Francji (CE:ECHR:2005:1006JUD000151303, § 65 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁴⁸ Zobacz wyrok ETPC z dnia 6 października 2005 r., Draon przeciwko Francji (CE:ECHR:2005:1006JUD000151303, § 68 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁴⁹ Zobacz decyzja ETPC w sprawie dopuszczalności z dnia 19 października 2004 r., Caisse régionale de crédit agricole mutuel Nord de France przeciwko Francji (CE:ECHR:2004:1019DEC005886700).

⁵⁰ Zobacz wyrok BPC Lux 2 i in. (pkt 44–55 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁵¹ Zobacz wyrok BPC Lux 2 i in. (pkt 48).

119. Co się tyczy, po pierwsze, zobowiązania do zwrotu odsetek, decyzja o zastosowaniu środka służącego reorganizacji wprowadzającego to ograniczenie prawa własności została podjęta zgodnie z portugalskim prawem i jest uzasadniona tym samym interesem ogólnym, który był powodem zastosowania środka w postaci utworzenia banku pomostowego, która to czynność ma sens wyłącznie wtedy, gdy przeprowadzi się selekcję w pasywach i aktywach banku znajdującego się na progu upadłości w celu umożliwienia zachowania stabilności systemu finansowego i uniknięcia systemowego ryzyka. Nie wydaje mi się zatem, biorąc pod uwagę pozostawiony państwu członkowskim zakres uznania, aby środek służący reorganizacji wykraczał poza to, co jest konieczne ze względu na interes ogólny. Co się tyczy, po drugie, obligacji uprzywilejowanej, można powtórzyć analizę przeprowadzoną przez Trybunał w wyroku BPC Lux 2 i in. w odniesieniu do obligatariuszy⁵².

120. W konsekwencji argument dotyczący naruszenia prawa własności należy oddalić w przypadku wszystkich wierzycieli.

2. W przedmiocie zgodności z zasadą pewności prawa

121. Jeśli chodzi o zgodność z zasadą pewności prawa, w pkt 91 niniejszej opinii przypomniałem, jaką treść nadał tej zasadzie Trybunał. Poza tym Trybunał wyjaśnił już, że zasada pewności prawa winna być przestrzegana szczególnie rygorystycznie w przypadku regulacji mogącej rodzić skutki finansowe⁵³.

122. Uważam jednakże, iż sama zasada środka służącego reorganizacji polegającego na utworzeniu banku pomostowego, zakłada przeprowadzenie selekcji wśród pasywów i aktywów przenoszonych do nowej struktury. Środki służące reorganizacji zdefiniowane w art. 2 tiret siódme dyrektywy 2001/24 są bowiem środkami, które mają zachować lub przywrócić sytuację finansową instytucji kredytowej i które mogą mieć wpływ na wcześniejsze prawa osób trzecich, włączając środki obejmujące możliwość redukcji roszczeń.

123. W niniejszym przypadku właściwy organ portugalski zadecydował, by nie przenosić niektórych zobowiązań (sprawa C-500/22) i niektórych ryzyk prawnych (sprawy C-498/22 i C-499/22). Wprawdzie organ ten rozumował na sposób księgowy, a nie prawny, lecz prawo krajowe zezwalało na to, umożliwiając nawet „zwrotne przeniesienie” pasywów na BES, którą to czynność Trybunał uznał za dopuszczalną⁵⁴.

3. W przedmiocie zgodności z zasadą ochrony konsumentów i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13

124. Jeśli chodzi o zgodność z zasadą ochrony konsumentów, której dotyczy art. 38 Karty (sprawy C-498/22 i C-499/22) i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 (sprawa C-498/22), uważam, że dopuszczalność pytania w sprawie C-499/22, dotyczącego wyłącznie stosowania art. 38 Karty, nie wydaje się stanowić problemu. Jak bowiem wskazałem w pkt 83 niniejszej opinii, powodowie w postępowaniu głównym, od chwili gdy w postępowaniu sądowym powołano się wobec nich na skutki wzajemnego uznania środka służącego reorganizacji wynikającego z decyzji wydanej w Portugalii, znajdują się w sytuacji, która podlega prawu Unii.

⁵² Zobacz pkt 50–57 tego wyroku.

⁵³ Zobacz wyrok Banco de Portugal i in. (pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁵⁴ Zobacz wyrok Banco de Portugal i in. (pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

125. Co do istoty, powód w postępowaniu głównym w sprawie C-498/22 wywodzi argumentację z orzecznictwa Trybunału, które podważyło wyrok Tribunal Supremo (sądu najwyższego) z dnia 9 maja 2013 r., który, uwzględniając trudności sektora bankowego, ograniczył w czasie skutki restytucyjne wynikające z sądowego stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku znajdującego się w umowie zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem jedynie do kwot nienależnie zapłaconych na podstawie tego warunku po ogłoszeniu orzeczenia, w którym sąd stwierdził ów nieuczciwy charakter.⁵⁵ W wyroku Gutiérrez Naranjo i in. Trybunał orzekł bowiem, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż sprzeciwia się on takiemu orzecznictwu krajowemu⁵⁶.

126. Należy zauważyć, że w wyroku tym Trybunał uznał, zgodnie z art. 38 Karty wyrażającym zasadę ochrony konsumentów, iż z uwagi na charakter i znaczenie interesu publicznego, jakim jest ochrona konsumentów, dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez przedsiębiorców z konsumentami⁵⁷. Jednakże w wyroku tym Trybunał przypomniał również, że ochrona konsumenta nie jest bezwarunkowa⁵⁸.

127. Trybunał podkreślił zresztą, że cele polegające na zapewnieniu stabilności systemu bankowego i finansowego oraz zapobieganiu ryzyku systemowemu są celami interesu ogólnego realizowanymi przez Unię⁵⁹. Ponadto Trybunał wielokrotnie orzekał, że pomimo iż istnieje wyraźny interes publiczny w zapewnieniu solidnej i spójnej ochrony inwestorów, akcjonariuszy i wierzycieli na terenie całej Unii, interes ten nie może w każdych okolicznościach mieć charakteru nadrzędnego względem interesu publicznego, jakim jest zapewnienie stabilności systemu finansowego⁶⁰.

128. W konsekwencji należy ocenić, czy i w jakim stopniu ten ogólny cel, jakim jest zapewnienie stabilności systemu finansowego, może udaremnić ochronę konsumentów w sytuacjach takich jak te rozpatrywane przez sąd odsyłający.

129. Powodowie w postępowaniu głównym i sąd odsyłający podnoszą w pierwszej kolejności, że ponieważ Tribunal Supremo (sąd najwyższy) uzasadniał ograniczenie w czasie skutków restytucyjnych trudnościami finansowymi banków, Trybunał w wyroku Gutiérrez Naranjo i in. w sposób dorozumiany, lecz niewątpliwie wziął pod uwagę skutki finansowe dla systemu bankowego, dając pierwszeństwo ochronie konsumenta.

130. Nie mogę jednakże zgodzić się z tym sposobem rozumowania, ponieważ w sprawach w postępowaniu głównym trudności skonkretyzowały się w postaci środka służącego reorganizacji, podlegającego wzajemnemu uznaniu w państwach członkowskich na mocy prawa Unii, co sprawia, że należy dokonać nowej oceny.

⁵⁵ Zobacz wyrok Gutiérrez Naranjo i in. (pkt 46).

⁵⁶ Zobacz wyrok Gutiérrez Naranjo i in. (pkt 75 i sentencja).

⁵⁷ Zobacz wyrok Gutiérrez Naranjo i in. (pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁵⁸ Zobacz wyrok Gutiérrez Naranjo i in. (pkt 68).

⁵⁹ Zobacz wyrok z dnia 5 maja 2022 r., Banco Santander (Restrukturyzacja i uporządkowana likwidacja Banco Popular) (C-410/20, EU:C:2022:351, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁶⁰ Zobacz wyroki: z dnia 19 lipca 2016 r., Kotnik i in. (C-526/14, EU:C:2016:570, pkt 91), odnoszący się do inwestorów, a także z dnia 8 listopada 2016 r., Dowling i in. (C-41/15, EU:C:2016:836, pkt 54), odnoszący się do akcjonariuszy i wierzycieli.

131. W drugiej kolejności uważam, że sytuacje rozpatrywane w postępowaniu głównym różnią się wyraźnie od sytuacji rozpatrywanych w sprawie, w której zapadł wyrok Gutiérrez Naranjo i in., gdyż ta ostatnia dotyczyła ochrony jednego tylko konsumenta. W niniejszych sprawach środek służący reorganizacji został natomiast zastosowany, aby zapewnić stabilność systemu finansowego, a zatem, in fine, systemową ochronę ogółu konsumentów, klientów banku i systemu bankowego w ogólności.

132. W trzeciej kolejności ochrona konsumenta nie sięga tak daleko, aby gwarantować mu zwrot nienależnie pobranych odsetek w przypadku upadłości dłużnego banku, co stanowi zagadnienie odrębne od zagadnienia związanego z temporalnym ograniczeniem skutków restytucyjnych.

133. Podsumowując, jestem zdania, że w niniejszym przypadku ochrona konsumentów nie może mieć charakteru nadrzędnego względem interesu publicznego, jakim jest zapewnienie stabilności systemu finansowego.

134. Poza tym Komisja rozważała w swoich uwagach, czy wierzytelność powoda w postępowaniu głównym w sprawie C-498/22, wynikająca z nienależnie pobranych odsetek, mogłaby zostać przedstawiona do potrącenia z kwotą miesięcznej raty kredytu, który spłacał on nadal na rzecz Novo Banco España, w drodze zastosowania art. 23 ust. 1 dyrektywy 2001/24, który stanowi, że podjęcie środków służących reorganizacji nie narusza prawa wierzycieli do żądania potrącenia kwoty ich wierzytelności z wierzytelności instytucji kredytowej, jeżeli takie potrącenie jest dopuszczane przez obowiązujące prawo regulujące kwestie roszczeń instytucji kredytowych. Nie wydaje się jednak, aby przepis ten miał zastosowanie w niniejszym przypadku, ponieważ, po pierwsze, w dniu zastosowania środka służącego reorganizacji wierzytelność wynikająca z nienależnie pobranych odsetek nie istniała, skoro nie został jeszcze wydany wyrok Gutiérrez Naranjo i in., a po drugie, dłużnik wierzytelności wynikających z naliczonych odsetek, która to wierzytelność nie została przeniesiona na Novo Banco España, i wierzyciel z tytułu rat kredytu, to dwa różne podmioty.

135. Mając na względzie powyższe okoliczności proponuję, aby Trybunał odpowiedział, że art. 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z art. 17 i 38 Karty oraz z ogólną zasadą pewności prawa należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uznaniu w przyjmującym państwie członkowskim skutków decyzji właściwego organu administracji państwa członkowskiego pochodzenia, przewidującej środek służący reorganizacji w postaci utworzenia banku pomostowego i zachowania w pasywach banku będącego na progu upadłości zobowiązania do zwrotu odsetek pobranych na podstawie nieuczciwego warunku umowy lub do zapłaty kwot należnych z tytułu odpowiedzialności przedumownej bądź umownej.

V. Wnioski

136. Mając na względzie powyższe rozważania proponuję, aby Trybunał udzielił następującej odpowiedzi Tribunal Supremo (sądowi najwyższemu, Hiszpania):

- 1) Artykuł 3 ust. 2 i art. 6 dyrektywy 2001/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 kwietnia 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych, w związku z art. 21 ust. 2 i art. 47 akapit pierwszy Karty praw podstawowych Unii Europejskiej

należy interpretować w ten sposób, że

w przypadku braku publikacji przewidzianej w art. 6 ust. 1 tej dyrektywy, nie stoją one na przeszkodzie uznaniu w państwie członkowskim, innym niż państwo członkowskie pochodzenia, skutków środka służącego reorganizacji, na mocy którego utworzono bank pomostowy i dokonano częściowego przeniesienia zobowiązań i odpowiedzialności, zanim zostało wytoczone powództwo mające na celu ustalenie i zapłatę wierzytelności przysługującej pierwotnie przeciwko instytucji bankowej objętej tym środkiem służącym reorganizacji, o ile przestrzegane są zasady równoważności i skuteczności.

- 2) Artykuł 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24 w związku z art. 47 Karty praw podstawowych i ogólną zasadą pewności prawa

należy interpretować w ten sposób, że

jednostki nie mogą powoływać się na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań wobec banku pomostowego, będącego instytucją prawa prywatnego, której nie przysługują uprawnienia wychodzące poza prawo powszechne, utworzoną w efekcie zastosowania środka służącego reorganizacji banku, którego jednostki te były pierwotnie klientami, aby dochodzić odpowiedzialności tego banku pomostowego z tytułu zobowiązań przedumownych i umownych, związanych z umowami zawartymi z bankiem objętym środkiem służącym reorganizacji.

- 3) Artykuł 3 ust. 2 dyrektywy 2001/24 i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, w związku z art. 17 i 38 Karty praw podstawowych i z ogólną zasadą pewności prawa,

należy interpretować w ten sposób, że

nie stoją one na przeszkodzie uznaniu w przyjmującym państwie członkowskim skutków decyzji właściwego organu administracji państwa członkowskiego pochodzenia, przewidującej środek służący reorganizacji w postaci utworzenia banku pomostowego i zachowania w pasywach banku będącego na progu upadłości zobowiązania do zwrotu odsetek pobranych na podstawie nieuczciwego warunku umowy lub do zapłaty kwot należnych z tytułu odpowiedzialności przedumownej bądź umownej.